

SZAKDOLGOZAT

**Firle Krisztina
Ménészgazda FSz**

**Georgikon Campus, Keszthely
2023**

**Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem
Georgikon Campus
Ménészgazda szak**

**A LOVAK ÉS A KUTYÁK KÜLLEMI BÍRÁLATÁNAK
HASONLÓSÁGAI**

Belső konzulens:	Dr.Bartos Ádám egyetemi docens
Készítette:	Firle Krisztina IHMAWQ levelező tagozat
Intézet/Tanszék:	Élettani és Takarmányozástani Intézet

Készthely

2023

Tartalomjegyzék

1.	Bevezetés	5
2.	Irodalmi áttekintés	6
2.1	A két faj domesztikációja	6
2.2	A küllemi bírálat	8
2.2.1	A küllemi bírálat létrejöttének célja	7
2.2.2	A küllemi bírálat jelentősége	10
2.2.3	A bírálat főbb szempontjai	11
2.2.4	A bírálat külsőségei	10
2.3	Bírálati rendszerek	12
2.3.1	Bírálati rendszerek a lovaknál	12
2.3.2	Lovak bírálati lapjai	13
2.3.3	Bírálati rendszerek a kutyáknál	15
2.3.4	Kutyák bírálati lapjai	16
2.4	Az egyedi bírálat	19
2.4.1	Előkészítés, bemutatás, felvezetés	19
2.4.2	Méretfelvétel	21
2.5	Állásban történő bírálat	21
2.5.1	A küllemi formák, azok hibáinak hasonló elnevezése	23
2.6	Mozgásbírálat	26
2.6.1	A mozgásbírálat jelentősége	26
2.6.2	Az ideális mozgás	26
2.6.3	A kondíció	26
2.6.4	A korrekt mozgás végrehajtásának összetevői	27
2.7	Szabályos mozgásformák a küllemi bírálat során	27
2.7.1	A lépés	27
2.7.2	Az ügetés	27
2.7.3	A vágta	28
2.7.4	Az ugrás	28
2.8	A kültakaró - színek, jegyek és bélyegek	29
2.8.1	A színek	29
2.8.2	A jegyek	30
2.8.3	A bélyegek	32

3. Következtetések és javaslatok	33
4. Összefoglalás	35
5. Irodalmi jegyzék	37
5.1 Internetes források	37
5.2 Ábrák forrásai	37

1. Bevezetés

Napjainkban mindkét faj, a kutya és a ló is különleges helyet foglal el az emberek életében. Elsődleges szerepük eltűnőben van, esetleg már meg is szűnt, gazdasági állatokból hobbi állatokká váltak, válnak. Ezzel párhuzamosan a tenyésztők célja is megváltozik, már nem (vagy nemcsak) az a fontos, hogy a kutya és a ló hasznot hajtson, és segítse az embert a mindennapi életben. A ló és a kutya - az emberek valódi társaivá váltak (1. ábra), sőt családtaggá!, akinek ugyanúgy jár a jólét a megbecsülés, a gondoskodás - különösen öregkor vagy betegség esetén. Lovat és kutyát is a ma embere saját kedvtelésére, sportolásra, szabadidejének eltöltésére tart, az állatok jólétére és az egészségükre rengeteg figyelmet és pénzt áldoznak.

Szakedolgozatom témájának kiválasztásában döntő szerepe van, hogy immár 25 éve kutyát tartok és tenyészték, egy fajtát, a Franciaországból származó Berger de Briet. Az évek során nagyon sok kutyakiállításon, tenyészszemlén voltam kiállítóként és rendezőként egyaránt. A lovas életbe, egyáltalán lovak közé csak 2 éve érkeztem, és megláttam egyfajta érdekes párhuzamot a lovak és kutyák küllemi bírálatában, noha a két faj rendszertani besorolása, testfelépítése, viselkedése igencsak különbözik. Ami közös bennük, hogy mára mindkét faj a mindennapjaink része lett, és a fajták, a fajta egyedeinek “szépsége” egyre inkább előtérbe kerül.

A kutyatenyésztés múltbeli és jelenlegi helyzetét, állapotát nézve felmerül a kérdés: vajon hatással lehet-e a lovak küllemére az eredeti funkciójuk elvesztése? Lehet-e lovat csak küllemi szempontok alapján értékelni és tenyészteni?

1. ábra: Egy farka, egy ménes, egy család (forrás: Császár Vera)

2. Irodalmi áttekintés

2.1 A két faj domesztikációja

A domesztikáció vagy házasítás olyan folyamatot jelent, melynek során a vad formában lévő ősből kialakulnak a házi vagy gazdasági állatok. A házasított formájú állatok mind külső mind belső tulajdonságaikban részben eltérőek lesznek a vad formától, esetenként új tulajdonságokat is hordoznak. Az állatok megváltozása a környezet hatására történik, de ennek a környezetnek a legfontosabb eleme az ember, akinek a szelekciós szempontjai néhány generáció után érvényre jutnak.

Az eddigi ismereteink alapján a kutya az ember elsőként házasított állata, a farkastól anatómiailag elkülönült kutya már kb. 12-14000 évvel ezelőtt létezhetett. A kutyafélékre jellemző, a domesztikációt elősegítő tulajdonságok a futókészség, a magas intelligencia, a fejlett közösségi érzék, és az alkalmazkodási készség. A kutya domesztikációja több szakaszban valósult meg, ezek voltak sorrendben a szimbiózis (szabad társulás), az addikció (függés), majd az izoláció (tudatos szaporodási korlát), és végül a mesterséges szelekció. (*Rabel H. 1995*)

A két faj domesztikációjának lényeges különbsége, hogy a kutya (a farkas) csatlakozása az emberhez öndomesztikáció folyamán jött létre.

A ló az ember először természetesen zsákmányállatként tekintett, házasítása a mai tudásunk szerint i.e. kb 4000 évvel ezelőtt történhetett Közép-Ázsiában. A jégkorszakot túlélő egyetlen vadlófaj (*Equus ferus Boddart*) két nagyobb jelentőségű alfaja közül a tarpánt a XIX. század végére az emberek kiirtották, a Przewalsky-ló még létezik, nemzetközi összefogás keretében próbálják ismét eredeti élettérben meghonosítani. (*Bodó I. – Hecker W. 1998*)

A ló domesztikációjának célja elsősorban az erőtermelés volt. A házasítás kezdetén valószínű, hogy a lovat először hátszlóként (erről tanúskodnak a zabla leletek), később teherhordóként használták. (*Bodó I. – Hecker W. 1998*) A kerék feltalálása miatt a ló által a harci szekér kiemelkedő szerepet kapott, ezáltal a lovak történelemformáló szerepe vitathatatlan.

A történelem során a két faj hasznosítása mindig és újra összefonódik, néha ugyanazt a funkciót betöltve, néha más-más feladatra képezve. Kutya és ló nagy segítséget jelentett az embernek a vadászatok során, használták/használják őket teherhordásra, kocsi és szánhúzásra. Vannak lovak és kutyák a rendőrség és a katonaság szolgálatában, - a lovak szerepe a hadseregben évszázadokon át meghatározta a nemzetek sorsát.

A kutyák napjainkban elsősorban az egészségügyi csoport munkáját segítik a katonaságnál, de már a rómaiak, görögök is használták őket a csatákban. Az újabb kori történelem háborúiban szintén szerepük volt: területet őriztek, híradós és futárszolgálatot láttak el, aknát kerestek, vagy épp bundájukkal szolgálták a hadsereget (II. világháború, Japán Akita fajta) *(forrás: Internet 1)*.

A mai napig mindkét faj szolgál az embernek táplálékként.

„Eleink az ősidőkben hallgatólagos szövetségre léptek az első háziasíthatóvá szelídült farkasokkal. Amolyan kölcsönös előnyért kötött paktumféle volt ez: "Ha bejöttek a hidegről, és barátsággal viseltettek a fajtánk iránt, mi tőlünk telhetően befogadjuk, etetjük, óvjuk a ti fajtátokat. Együtt sírunk, együtt nevetünk." Ugyanígy tettünk a lóval. És gondolja csak el, mi mindent tett értünk a kutya meg a ló a történelem során!” *(forrás: Internet2)*

2.2 A küllemi bíráló

2.2.1 A küllemi bíráló létrejöttének célja

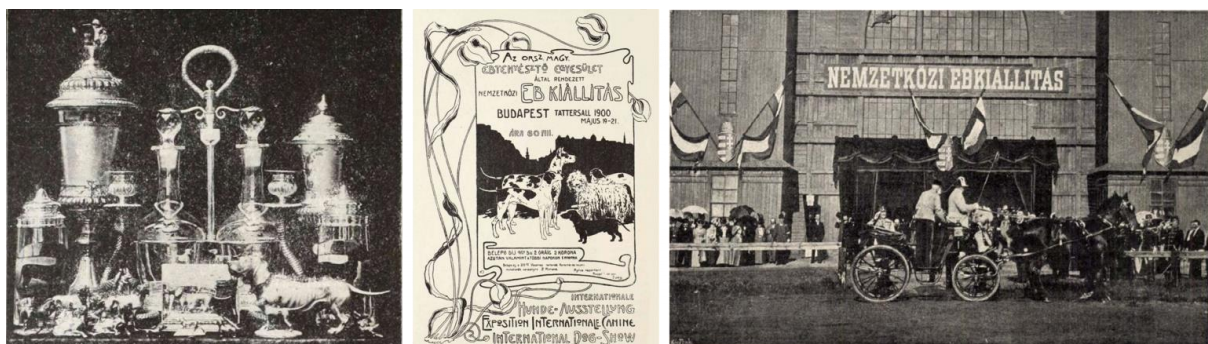
A lovak és a kutyák küllemi alakulása két tényezőnek, a környezetnek és a tudatos tenyésztői munkának az eredménye. A környezet szerepe mára már nem jelentős, hiszen mindkét faj háziasítva lett, szaporodásukat nagyrészt az ember alakítja.

A szelekció alapját az értékmérő tulajdonságok adják, amik mindig egyértelműek, de nem állandóak. A kiválasztást a lovaknál egészen a II. világháborúig szinte teljes egészében a teljesítmény határozta meg, kitartás, gyorsaság, terhelhetőség. A kutyáknál ezeken felül a terelőösztön, őrző védő hajlam, bátorság, mely szelekciós szempontok kb. az 1800-as évek közepéig tartottak.

A ló és a kutya hasznosítása napjainkra nagyon megváltozott, így az értékmérő tulajdonságok közül a régiek mellett más szempontok is fontossá váltak. Manapság mind a kutya mind a ló leginkább a sportban lett társunk, így továbbra is magas sportteljesítményt várunk el tőlük, de emellett már esztétikai élményt is kell hogy nyújtsanak. Ezek mellett fontos értékmérő tulajdonság lett még a megbízhatóság, kiegyensúlyozott idegrendszer, könnyű kezelhetőség is. Néhány kutyafajta összes értékmérő tulajdonsága “pet-ségében” nyilvánul meg, nem várunk el mást tőlük, csak annyit, hogy kedvesek, aranyosak, SZÉPEK legyenek.

A kutyák külleme, szépsége az 1850-es évektől egyre jobban előtérbe került, és a kutyatenyésztés mindinkább alkotó, kreatív munkává alakult és ez jelentős fajtabővüléssel járt. Itthon 1898-ban alakult meg az Országos Magyar Ebtenyésztő Egyesület mely első önálló nemzetközi kutyakiállítását 1900. május 19-21 között a Nemzeti Lovardában, a Tattersalban rendezte meg.

(Internet3)

2. ábra: Az első magyar nemzetközi kutyakiállítás képei (forrás: <https://www.akutyanevolvassa.hu/wp-content/uploads/2022/06/2-1900-kiallitas-1536x432.png>)

A küllemi kiállításokon az állat testalakulását, méretét, alkatát nézik, és ezekből próbálnak következtetéseket levonni, mert az egyes küllemi alakulások összefüggésben vannak más értékmérő tulajdonságokkal (pl. hasznos élettartam, szaporodásbiológiai tulajdonságok).

Lovak esetében ez mindenkor így volt, a lóvásárok története régre nyúlik vissza. Nagyon sokáig stratégiai kérdésnek számított számos országban a lovak kereskedelme, a már említett hadászati okok mellett a gazdaság fő erőforrását is adták. A lóvásárok kiemelkedő jelentőségét mutatja, hogy időpontjukat hirdetményekben mindig közzétették (3. ábra), területenként ügyeltek arra, hogy a vásárok időpontjai között ne legyen ütközés, és úgy osztották el azokat, hogy mindenki számára legyen elérhető közelségben legalább havonta egy vásár. (forrás:Internet4)

3. ábra: Képeslap 1913-ból (forrás: https://szurcsapenspenna.hu/wp-content/uploads/2018/05/tattersall_NEW-1024x637.jpg)

“Minden csütörtökön heti lóvásár; évenként négyszer országos lóvásár; tavasszal és ősszel díjazással egybekötött luxusló - és igásló kiállítások és vásárok; ősszel ménlóvásár; időközönként a lósport körébe vágó versenyek és mutatványok” - hirdeti a Tattersall egy képeslapon. (Internet 5)

A lovak megítélésében mindig is szerepet tulajdonítottak a külső megjelenésnek, hiszen használhatóságuk (a belső tulajdonságaik mellett) függ a testfelépítésüktől is. Sok lovat nem nagy teljesítménye, hanem “szépsége”, küllemi megjelenése alapján is értékelték (például sétalovaglásnál a fogatok összeállításánál fontos az egységes szín és küllem). Az 1960-as évektől a ló végleg elveszítette azokat az értékmérő tulajdonságait amik alapján évszázadok, évezredek óta alkalmazzuk őket, és egy új korszak kezdődött. Napjainkban itt Európában a különböző lovas sportokra alkalmas ló lett a tenyésztés célja. (Bodó I. – Hecker W. 1998)

A lovat és/vagy kutyát szerető és tartó emberek számára fontos, hogy jó idegrendszerű, egészséges, jó küllemű, az adott célra kiválóan alkalmas egyedet tartsanak és használjanak. Az ilyen egyedek

létrejöttének elengedhetetlen feltétele a tudatos tenyésztői munka. A tudatos tenyésztői munka elengedhetetlen része a faj, a fajta anatómiájának, funkcionalitásának kiváló ismerete.

Bár a lófajták száma is jelentős, küllemükben, felépítésükben nincs akkora különbség mint a különböző, összesen 354 FCI által elismert kutyafajta testfelépítésében, gondoljunk itt például egy tascskóra és egy ír farkasagárra. Ennek a nagy különbözőségnek a hátterét a tenyésztői munkában, a használhatóságra való törekvésben kell keresnünk, hiszen más-más felépítésre van szükség egy kotorékban dolgozó (tascskók), egy nyúlra (agarak) vagy oroszlánra (Rodéziai Ridgeback) vadászó, egy szánt húzó (husky), vagy bikát lefogó kutyának (bulldogok).

2.2.2 A küllemi bírálat jelentősége

A küllembírálat az állat testalakulásának értékelését jelenti. Kutyák esetében ez azt jelenti, hogy az állat külleme és viselkedése milyen mértékben közelít a fajta megadott standardjához, gazdasági állatok- lovak esetében pedig azokat a küllemi jegyeket bírálják kiemelten, amely a termelékenység szempontjából fontos. A ló hasznosítása izommunkája alapján történik, ezért nagyban befolyásolják értékét a küllemileg látható, bírálható testalakulások.

A bírálat során az egyedet egészében kell értékelni, nem a hibák keresése a cél, de a használhatóságot károsan befolyásolható tulajdonságokat hordozó egyedeket ki lehet szűrni.

“A kiemelkedő egyedek, kiváló nemesítő fajták mindig csak szigorú, teljesítményen alapuló szelekció nyomán születtek. Ma, amikor Európában a lovassportra alkalmas ló lett döntően a tenyésztés célja, természetes, hogy a sportteljesítmény, határozza meg a kiválasztást a legtöbb fajtában. (Bodó I. – Hecker W. 1998)

A sportlótenyésztés gyakorlatában kényszerűségből mégis a küllem és a mozgás alapján folytatnak szelekciót. Ilyenkor elsősorban a sportteljesítmény és a lovagolhatóság küllemi összefüggéseit keresik.”

“Valamennyi tenyésztéssel foglalkozó ember előtt közismert, hogy a külső tulajdonságok a belső értékmérő képességekkel vannak összefüggésben. Ez az összefüggés lehet pozitív és negatív. A küllemi bírálat azért szükséges, hogy a külsőleg nem látható képességekről ennek segítségével megfelelő tájékozottságot szerezhessünk.” (Sárkány P.-Ócsag I. 1987)

2.2.3 A bírálat főbb szempontjai:

Az analizálás, amikor a testtájakat részletesen, egymástól függetlenül nézik, és szintetizálás, amikor az egyed harmonikusságát, összbenyomását nézi a bíráló.

A megtekintés, áttapintás (kutyák esetében a kültakaró miatt feltétlenül szükséges)

Az összbenyomás, amikor a bíráló egy általános képet alakít ki az állatról, nézi a típusát, fejlettségét, alkatát, a nemi jelleg kifejeződését, kondícióját, harmonikusságát, arányosságát, a testrészek egymással kialakított viszonyát.

Ezután következik a részletes bírálat, először állásban, majd mozgásban

2.2.4 A bírálat külsőségei

A helyszín legyen sima, vízszintes, kemény felület, ez kutyakiállításokon leggyakrabban rövidre nyírt, fűvel benőtt terület. A lovaknak a felállításkor a bírálat szempontjából a legjobb a betonozott vagy aszfaltozott terület, ahol a pata-alakulások is megfelelően látszanak (Novotni P.2009), de küllemi bírálatot a mozgásbírálattal együtt általában itt is rövidre kaszált gyepterületeken végzik, esetleg homokos talajon.

Lovaknál a mozgás bírálatához elővezető trapéz szükséges, melynek alapja 30 méter., a két szára 20-20 méter és a rövidebbik oldala 4 méter - itt kerül kialakításra a felállító négyszög. A kutyák mozgását körben (ring) egy "háromszög" alakban való mozgás megtételével figyelik meg a leggyakrabban. (Érdekes momentum, amikor ugyanakkora ringet biztosítanak a komondoroknak és a csivaváknak is)

Elvárás a bíró/bíráló irányába a kiváló anatómiai ismeret, a fajták ismerete, a fajtánkénti standard ismerete, kitűnő érzék és szem, jó ítélőképesség, jó megfigyelőképesség, pártatlanság. A bíráló azt keresi a formákban, amire az állat funkcionális tevékenységéhez szüksége van. Külsőségben elegáns az alkalomnak megfelelő öltözet a kívánatos.

A lovak bírálatát mindenkor minimum 3 fő végzi, kutyakiállításokon a kutyákat 1 ember bírálja, tenyészszemléken a bírók száma országonként változó, a franciaországi főtenyészszemlén a végső döntést 3 bíró együtt hozza meg.

Természetesen a felvezető, kiállító irányában is elvárás a tiszta, elegáns ruházat és a kulturált viselkedés.

Az állatot a bírálat napjára külsőségeiben is fel kell készíteni, szőre legyen tiszta, ápolt, lovaknál a sörény és a farok is legyen rendben, kutyáknál a fajtára előírt nyírasmódot kell alkalmazni (amennyiben van).

2.3 Bírálati rendszerek

A küllemi bírálat során mind a lovaknál, mind a kutyaénál többféle rendszert használnak, melyek eredményét a bírálati lapon rögzítik.

2.3.1 Bírálati rendszerek a lovaknál

Vannak sorrendet kialakító, nem pontozásos rendszerek - ilyenkor csak az összbemutató alapján bírálnak, a részletek külön értékelése nélkül. (Csoportok alakítása, ezen belüli sorrend kialakítása, csoportok közötti átjárás lehetősége.) (Bodó I.-Hecker W.1998) Ezeket csak kiállításokon használják, tenyésztéértékelésre nem javasolt, nagyon szubjektív módszer.

A leíró bírálati módszert általában a csikók, fejlődésben lévő állatok bírálatakor használják (4. ábra) "Ez a bírálat arra alkalmas, hogy egy adott pillanatban jellemezze az egyed állapotát küllemetani szempontból, de semmiképpen nem alkalmas a tenyésztéérték becslésére még küllem szempontjából sem, és nem helyettesíti a felnőttkorban elvégzendő pontozásos küllemi bírálatot." (Novotni P. 2009))

Lovaknál a pontozásos küllemi bírálatot: használják a leggyakrabban. Ilyenkor egy adott bírálati szempontra előre meghatározott skála szerint pontoznak, általában 0-5 és 0-10-es skálán. Fontosabb szempontoknál előre megadott szorzót is alkalmaznak.

A lineáris bírálat során minden adott szempontot 1-50 közötti skálán értékelnek, ahol a 25 a középpont. Vannak tulajdonságok, ahol ez a 25 szám a legjobb pontszám, és vannak olyanok, ahol az 50, - például a fej nemességét nézve. Vagy pl a váll szögellésénél minél kisebb ez a szám, annál kívánatosabb. A lineáris bírálat során az egyes testalakulások összehasonlíthatók, és így nagy számú minta esetén statisztikailag is kiértékelhető az egyed örökítőképesége. (Novotni P.2009)

2.3.2 Lovak különböző bírálati lapjai

LEÍRÓ BÍRÁLATI LAP

A bírálathoz időpontja: ..... helye: .....

A ló törzskönyvi száma, neve:	Szül. éve:	Színe:	Neme:	Fajtája:	Azonosítója:
Tulajdonosa:					
Bírálati szempontok	K	M	N		
Összbenyomás					
Fejllettség					
Arányosság					
Fejtűzés					
Fej alakja, finomsága					
Nyak illesztése					
Nyak hosszúsága, íveltsége					
Mar					
Hát					
Ágyék					
Far					
Szügy					
Mellkas, has					
Lapocka, váll, felkar					
Alkar, száraz, csüdök					
Paták					
Hátulsó lábak, csánk					
Hátulsó lábvégek					
Állása elől					
Állása hátul					
Mozgása lépésben					
Mozgása ügetésben					

K - Kivánatos
M - Megfelelő
N - Nem megfelelő

.....
bírálóbizottság

.....
bírálóbizottság

4. ábra Növésben lévő, évjáráti csikók bírálati lapja

B típusú küllemi bírálati lap

LÓ BÍRÁLATI LAP

A bírálathoz időpontja: ..... helye: .....

A ló törzskönyvi száma, neve:	Szül. éve:	Színe:	Neme:	Fajtája:	Azonosítója:
Tulajdonosa:					Méretei:

KÖLLEM	Legmagasabb adható pontszám	Elért pontszám	Megjegyzés
Bírálati szempontok			
Összbenyomás	10		
Nemi jelleg	5		
Arányosság	5		
Fejllettség	5		
Fej	5		
Fejtűzés	5		
Nyak illesztés	5		
Nyak hosszúsága, íveltsége	5		
Felsőonál (mar, hát, ágyék)	10		
Lapocka, váll, felkar	5		
Előlső lábak oldalról	5		
Szügy, mellkas, has	5		
Előlső lábak elöl	5		
Előlső lábvégek (paták)	5		
Far	5		
Hátulsó lábak oldalról	5		
Hátulsó lábak hátulról	5		
Hátulsó lábvégek	5		
Összesen	100		

MOZGÁS

Bírálati szempontok		Legmagasabb adható pontszám	Elért pontszám
Lépés	hossza	10	
	lendülete	10	
	szabályossága	10	
Ügetés	hossza	10	
	lendülete	10	
	szabályossága	10	
Összesen		60	

.....
Bírálóbizottság

5. ábra Kisbéri félvér és a gidrán, nóniusz kancák esetében használatos bírálati lap

KÜLLEMI BÍRÁLATI LAP

BÍRÁLATI SZEMPONT	MAX. ADHATÓ PONTSZÁM	ADOTT PONTSZÁM
Tipus – nemi jelleg	6	
Fej	8	
Nyak (illesztés, hosszúság, íveltség, tarkó)	12	
Nyeregájék (mar, hát, ágyék)	10	
Ráma, arányosság	8	
Elülső végtag (lapocka, felkar, könyök)	12	
Hátulsó végtag (kötés, far)	12	
Mozgás szabályossága	10	
Mozgás lendülete, rugalmassága	12	
Összbenyomás, fejlettség	10	
Összpontszám	100	

.....
Bíró aláírása

6. ábra: A magyar sportlófajta tenyészszezlén kanca értékelésnél használt bírálati lap

Magyar Sportlótenyésztők Országos Egyesülete
ORSZÁGOS KANCA SAJÁTTELJESÍTMÉNY VIZSGÁLAT

Kat. szám: _____

LOVAS ALATTI MOZGÁS BÍRÁLATI LAP

Bírálati szempont	Max. adható pontszám	Adott pontszám
Lépés	10	
Ügetés	10	
Vágta	10	
Összbenyomás	10	
Összpontszám	40	

.....
Bíró aláírása

Magyar Sportlótenyésztők Országos Egyesülete
ORSZÁGOS KANCA SAJÁTTELJESÍTMÉNY VIZSGÁLAT

Kat. szám: _____

SZABADONUGRÓ BÍRÁLATI LAP

Bírálati szempont	Max. adható pontszám	Adott pontszám
Stílus	10	
Kézesség	10	
Képesség	10	
Összpontszám	30	

.....
Bíró aláírása

110

7. ábra: A magyar sportlófajta kancavizsgán használt kiegészítő bírálati lap

2.3.3 Bírálati rendszerek kutyáknál

Kutyáknál általánosságban háromféle bírálatot alkalmaznak.

Tenyésszempléken fajtánként eltérő bírálati lapok vannak, de itt minden részletre kiterjedően elemzi a bíró az állatot. (8. ábra) A testrészekre, testtájakra adható minősítés: kiváló (kitűnő), jó, megfelelő, nem megfelelő. Ezek összegzése, plusz a fajtára előírt egészségügyi szűrések eredménye, plusz a fajtára előírt viselkedésteszt alapján a kutya Tenyésztésre javasolt, Tenyészthető, vagy Nem tenyészthető minősítést kaphat.

Show kiállításokon általában van leíró bírálat (9. ábra), mely rövid, lényegre törő. Itt nincs minden részletre kiterjedő figyelem, csupán pár sor a kutyáról alkotott vélemény. Egyre gyakrabban fordul elő, hogy a kutyák nem kapnak leíró bírálatot, csak egy minősítést, sorolást, és az ennek megfelelő címet, címeteket (10. ábra), ez tulajdonképpen megfelel a lovaknál a csak sorrendet kialakító, összbenyomás alapján történő bírálatnak. Ennek okát az egy bíróra jutó nagy kutyalétszámmal magyarázzák. (1 bíró gyakran 50-60 esetleg több kutyát bírál egy nap.)

2.3.4 Kutyák bírálati lapjai

Önállóan tenyésztésre nem jogosító tenyészszemle küllembírálati lap Morphology judging page without breeding licence				
Név: 		FEJ Típus, kifejezés, hossz, méret Aránya a testhez Pigmentáció Agykoponya Stop Fang Szájzug Párhuzamosság		☐
Fajta:		FÜL Tartás Tűzés Méret		☐
Nem:		SZEM Szín Forma		☐
Született:		FOG Záródás Teljesség		☐
Tk. szám:		TEST Testarányok Izomzat		☐
Chipszám:		FELSŐ VONAL Nyak Mar Hát Ágyék Far		☐
Apa:		ALSÓ VONAL Mellkas hossz szélesség mélység Has, altest		☐
Tk. szám:		ELÜLSŐ / MELLŐ VÉG TAGOK Csontozat Vállszögellés Lábak szemből Lábak oldalról Könyök Mancsok Izomzat		☐
Anyja:		HÁTULSÓ VÉG TAGOK Csontozat Szögellés Térd A kifelé fordulás szöge Mancsok Izomzat		☐
Tk. szám:		FARKASKARMOK		☐
Tenyésztő:		FAROK Hossz Tartás Mozgás közben		☐
Tulajdonos:		HERÉK		☐
Lakcím:		SZŐRZET Minőség Szín Hosszúság Aljszőr		☐
KARAKTERTESZT		MOZGÁS Lépésben Ügetésben		☐
MÉRETEK				
FEJ:				
- Fang hossz	cm			
- Koponya hossza	cm			
- Koponya szélessége	cm			
TEST:				
- Marmagasság	cm			
- Testhossz	cm			
- Mellkasmélység	cm			
- Mellkas körméret	cm			
EGÉSZSÉGÜGYI EREDMÉNYEK:				
HD	ED			
Gerinc	DNA			
CSNB	Egyéb			
A KÜLEMBÍRÁLAT EREDMÉNYE:				
Ajánlott Kitűnő Jó Megfelelő Nem Tenyésztethő				

8. ábra A Francia Pásztorkutya Klub tenyészszemlén használatos küllemi bírálati lap

MAGYAR EB TENYÉSZTŐK ORSZÁGOS
EGYESÜLETEINEK SZÖVETSÉGE
1116 Budapest, Tétényi út 128/b - 130.

Osztály/
Class: **Nyílt**

Fajta/
Breed: **Briard**

Katalógus száma/
Catalog number: **14**

Kutya neve/
Name of the dog: **Panda Del Desperado-sztin**

Ivar/
Sex: **Szuka**

Törzskönyvi száma/
Pedigree number: **MET.Bdb.92/17**

Születési dátum/
Date of birth: **2016.11.22**

Tulajdonos/
Owner: **Firle Krisztina**

315-057

Kihűnő arányból rendel-
kező, elegáns színe
Szárszék, elegáns nyak
Fő feléből és alsóvonal
Kisssé látsz a hátsó láb
Fő nyakánál
Elegáns testalkat
Arányos

Kitűnő/Excellent: ☒ ☒

Nagyon Jó/Very good: ☐

Jó/Good: ☐

Megfelelő/Sufficient: ☐

Diszkvalifikálva/Disqualified: ☐

Nem elbíráható/Cannot be judged: ☐

HPJ/Junior Winner: ☐

Legjobb fiatal/Best Junior: ☐

CAC ☒

Reserve CAC ☐

CACIB ☐

Reserve CACIB ☐

BOS ☐

HFGY/BOB ☐

Nagyon ígéretes/Very promising ☐

Ígéretes/Promising ☐

Nem ígéretes/Less promising ☐

Bíró neve/
Judge: **Dr. Miklós Levente**

Bíró aláírása/
Signature of the Judge:

Rendezvény ideje/
Date: **2019-08-17**

Rendezvény helye/
Location: **Dr. Miklós Levente
FCI allround judge**

9. ábra: Show kutyakiállításon alkalmazott leíró bírálat (saját forrás)

**VADÁSZKUTYA
VILÁGKUPÁJA**

**WORLD CUP
OF HUNTING
DOGS
2021
HUNGARY**

Diana Kupa

VADÁSZKUTYA FAJTÁK VILÁGKUPÁJA

2021. szeptember 24.

Katalógusszám / Catalog Number **15**

Rendez-Vouz Del Desperado-Sztin

Kutya neve / Name of the dog
Briard
Briard

Fajta / Breed

2020.03.12

Születési idő / Date of birth

Szuka / Bitch

Ivar / Sex

MET.Bdb.198/20

Törzskönyvi szám / Pedigree number

Növendék-Intermediate

Osztály / Class

Cím / Title:

Cím nélkül / No title ☐

HPJ / Junior Winner ☐

CAC ☒

Reserve CAC ☐

CACIB ☒

Reserve CACIB ☐

Best Minor Puppy ☐

Legszebb kölyök / Best Puppy ☐

Legszebb Fiatal / Best Junior ☐

Legszebb Veterán / Best Veteran ☐

Best of Opposite Sex ☒

Hungária Fajtagyőztes / Best of Breed ☐

Eredmény / Result:

Kitűnő / Excellent ☒

Nagyon Jó / Very good ☐

Jó / Good ☐

Megfelelő / Sufficient ☐

Diszkvalifikálva / Disqualified ☐

Nem elbírálni / Cannot be judged ☐

Nagyon ígéretes / Very promising ☐

Ígéretes / Promising ☐

Nem ígéretes / Less promising ☐

Firle Krisztina

Tulajdonos / Owner

2021-09-24

Bírálat napja / Day of Judgement

Erdős László

Bíró neve / Judge

Erdős László

Bíró aláírása / Signature of the judge

Helyezés / Placement:

I.: ☒ II.: ☐ III.: ☐ IV.: ☐

10. ábra Csak sorrendet mutató bírálati lap(saját forrás)

2.4 Az egyedi bírálat

Az egyedi bírálat során az állatnak mint tenyészállatnak a küllembírálata folyik, tehát a kiállítás a tenyészkiválasztás fontos szakmai része.

Lovaknál az egyedi bírálat a törzskönyvezéshez, tenyészértékbecsléshez, későbbi tenyésztéshez szükséges, kutyáknál megkülönböztetjük a tenyészszemlén a tenyésztéshez szükséges részletes értékelést, és az átlagos “dogshow” kutyakiállításokon kapott bírálatot. (Az előbbi lap minden esetben tenyészértéket képvisel, az utóbbin kapott eredmény nem mindig!)

Érdekes különbség, hogy a lovakat azért viszik küllemi bírálatra, hogy bekerüljenek a törzskönyvbe (Novotni P. 2009), míg a kutyáknál csak a már törzskönyvezett, származási lappal rendelkező egyedek mehetnek kiállításra és így küllemi bírálatra. (A származási lap a törzskönyvről kiállított hiteles másolat.)

Igen ritka kivételek vannak: pl a magyar mudi fajtában lehetőség van ismeretlen származású kutya tenyészszemléjére, melynek során legalább két bíró bírálja el a kutyát. Amennyiben a küllemi jegyek alapján az egyed megfelel, (és bizonyos egészségügyi szűrései is megfelelőek,) úgy egy üres, de teljes értékű származási lapot kap, utódai bekerülnek a Magyar Ebtörzskönyvbe. *(forrás: Internet6)* Az ilyen törzskönyvezéseknek a génmegőrzés céljából van jelentősége.

Kutyáknál tenyésztés céljából a fajták keverése nem megengedett.

2.4.1 Előkészítés, bemutatás, a kiállító (felvezető, handler)

Mindkét fajnál érvényes, hogy a kiállításra, tenyészszemlére való felkészülés már hónapokkal az adott esemény előtt megkezdődik! Sőt, ez kutyáknál még előbb, már a kölyökkorban kezdődhet, amelyik kutyát kiállításra és /vagy tenyésztésre veszik, azzal akár már 5 hetes korban megkezdődik az úgynevezett “ringdressúra”, melynek során a kiskutya hamar megtanulja hogyan kell pár másodpercet, később pár percet mozdulatlanul állni, önmagáról a legelőnyösebb képet mutatva (11 .ábra).

A kutyasok világában a tulajdonoson kívül gyakran már a handler az, aki a kutyát felvezeti a kiállításokon. Általában nem csak felvezeti, hanem fel is készíti és kozmetikázza is. A “handlerség” az évek során egy szakmává vált, a jó handler kiválóan ismeri az általa felvezetett fajta standardjét, még jobban ismeri az általa felvezetett kutyát, a kutya hibáit és előnyeit, és abban a pár percben amit a ringben töltenek ki tudja hozni a maximumot.

A lovak felvezetése is gyakran handler segítségével történik, itt is ugyanolyan fontos a megfelelő bemutatás, melyhez állóképesség, tapasztalat és megfelelő rutin is szükséges.

11. ábra: 5 hetes briard kiskutya standard beállása (saját forrás)

Lovaknál legkésőbb 2-3 éves korban kezdődik a felkészítés, amikor behozzák a legelőről, a ménésből. A háznál családtagként tartott lovaknál ez már a születés után is megkezdődhet, megismeri az embert, az emberi érintést, megtanulja a lábak felvételét, a mindennapos ápolást, hozzászokik a szerszámokhoz

A bírálat előtt a lovak sörényét be lehet fonni, vagy akár levágni, sőt esetükben a szőrt is gyakran rövidre nyírják, hogy minden forma, izomzat látható legyen. Kutyáknál ez nem lehetséges, a standard nagyon gyakran a hosszú szőrű kutyák szőrének minimális hosszát, a nyírás formáját is előírja.

Lovak felvezetésénél a kantár mindig harmonizáljon a ló testalkatával, és lehetőleg sportkantár legyen. Kutyáknál felvezetőpóráz használata javasolt, szintén odafigyelve a kutya testalkatára, színére. A lovakat jobboldalunkon, a kutyákat baloldalunkon vezetjük fel.

12. ábra: Kiállításra felkészített ló

Fontos különbség, hogy míg a lovak életében egy ilyen küllemi bírálat csak néhányszor fordul elő, a kutyasok kiállításokra járása már-már egy életforma. Ha valaki szeretne, Európán belül szinte minden hétvégén elutazhat oda ahol van kiállítás és ott kiállíthatja, megmérettetheti a kutáját.

2.4.2 Méretfelvétel

A méretek felvételére azért van szükség, mert tárgyilagos adatokat adnak a fejlettség, arányosság és a fajtajelleg megítéléséhez. Lovaknál mérik a marmagasságot bottal és szalaggal, az övméretet és szárkörméretet szalaggal, esetleg testsúlyt, kutyaénál fajtánként más-más lehet az előírás a mérésekre vonatkozóan. Francia pásztorkutyának mérik a marmagasságot, testhosszt, mellkas mélységet és körméretet, és a fej méreteit.

2.5 Állásban történő bírálat

Az egyed állásban történő bírálata során a négy lábán áll, azokat egyenletesen terhelve. Lovaknál mind a négy láb látszódjon oldalnézetből (13-14. ábra), kutyaénál inkább csak egy “kétlábás” sziluett a kívánatos (15. ábra), kivéve pl. a német juhász kutya beállítása.

Fontos, hogy a bírálat során az állat nyugodt maradjon, a kutyaakat nem csak “szemmel” bírálják, át is tapogatják, erre a hosszú szőrű kutya esetén mindenképpen szükség van (16. ábra).

A testtájakat meghatározott sorrendben bírálják, hogy minden részlet értékelve legyen: fej, nyak, törzs, végtagok.

13. ábra: Bírálat közben (saját forrás)

14. ábra: Bírálat közben (saját forrás)

15. ábra: Szálkás szőrű tascó standard beállása (forrás: <https://idesuss-kennel.hu/wp-content/uploads/DSC07021.jpg>)

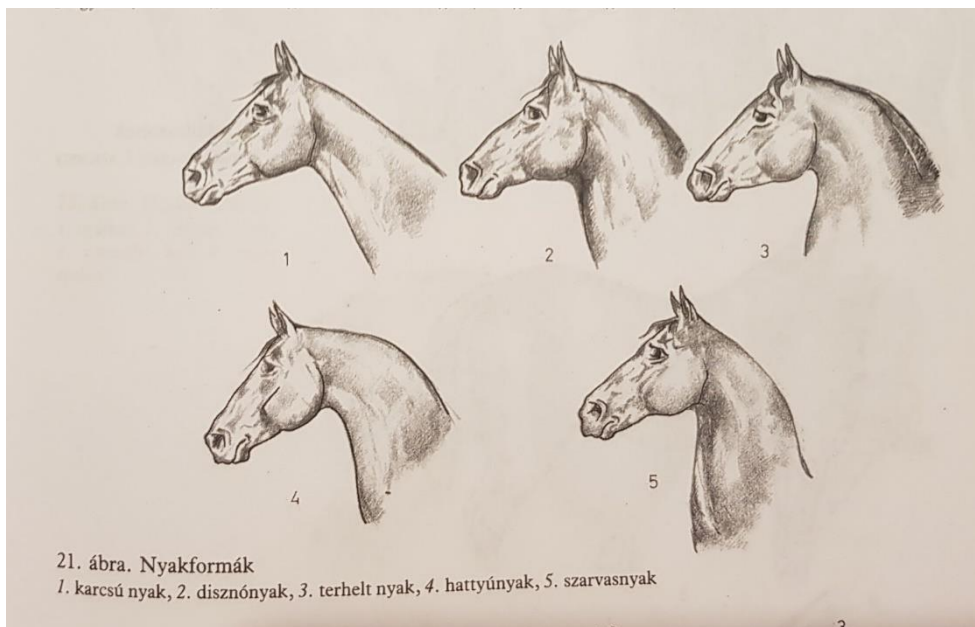

16. ábra: A hát feszességének ellenőrzése tapintással (saját forrás)

2.5.1 A küllemi formák, azok hibáinak hasonló elnevezései

A testtájak alakulását a szaknyelv mindkét fajnál hagyományosan kialakult elnevezésekkel illeti, ezek nagyon gyakran megegyeznek. A hibák megnevezése logikus és gyakorlatias, más állatok megfigyeléséből erednek. Néhány példa erre:

- **nyak alakulások:** (*disznónyak* - rövid, vastag, *szarvasnyak* - a nyak alsó éle erősen izmolt, a felső kevésbé, *hattyúnyak* - hosszú, erősen ívelt)

17. ábra: A ló nyakalakulásának elnevezései

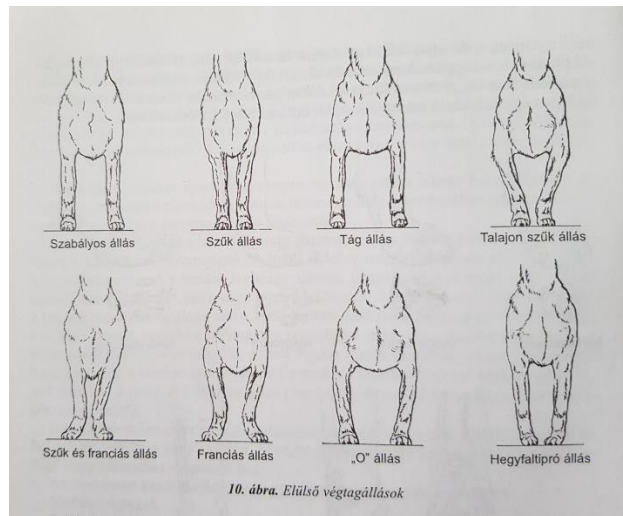
A nyak anatómiája

1. izmos, elegáns, száraz
2. disznónyak
3. hattyúnyak
4. szarvasnyak

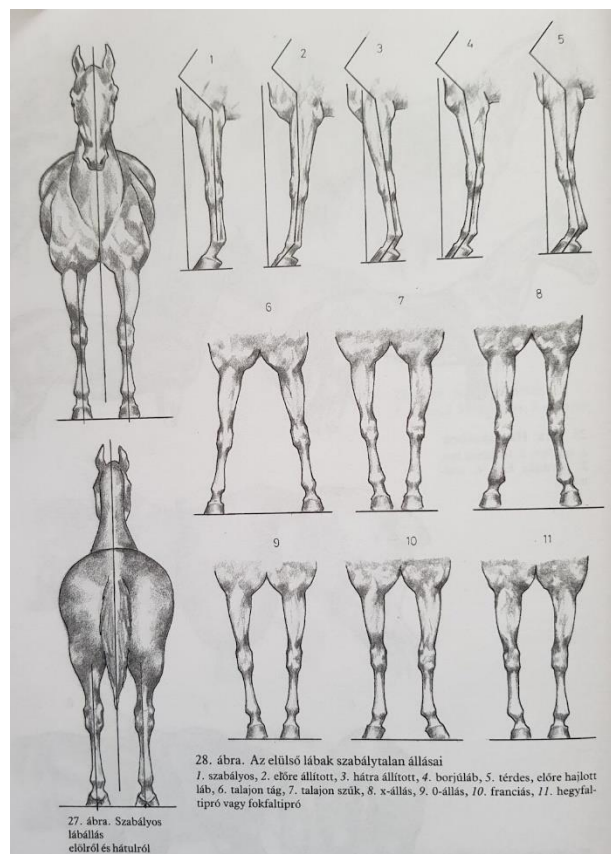

18. ábra: A kutya nyakalakulásának elnevezései

- **előlső lábállások:** *talajon szűk, talajon tág állás* - a lábtengely egyenes, de nem függőleges nyugalmi helyzetben, *franciás lábszerkezet* - a lábtengely bokáig szabályos, onnan kifelé fordul a csüd és a pata, illetve kutyánál a mancs, *o láb* - a lábtengely nem egyenes, kifelé hajlik lábtőben, ha befelé hajlik akkor *hegyfaltipró* állásnak nevezzük.)

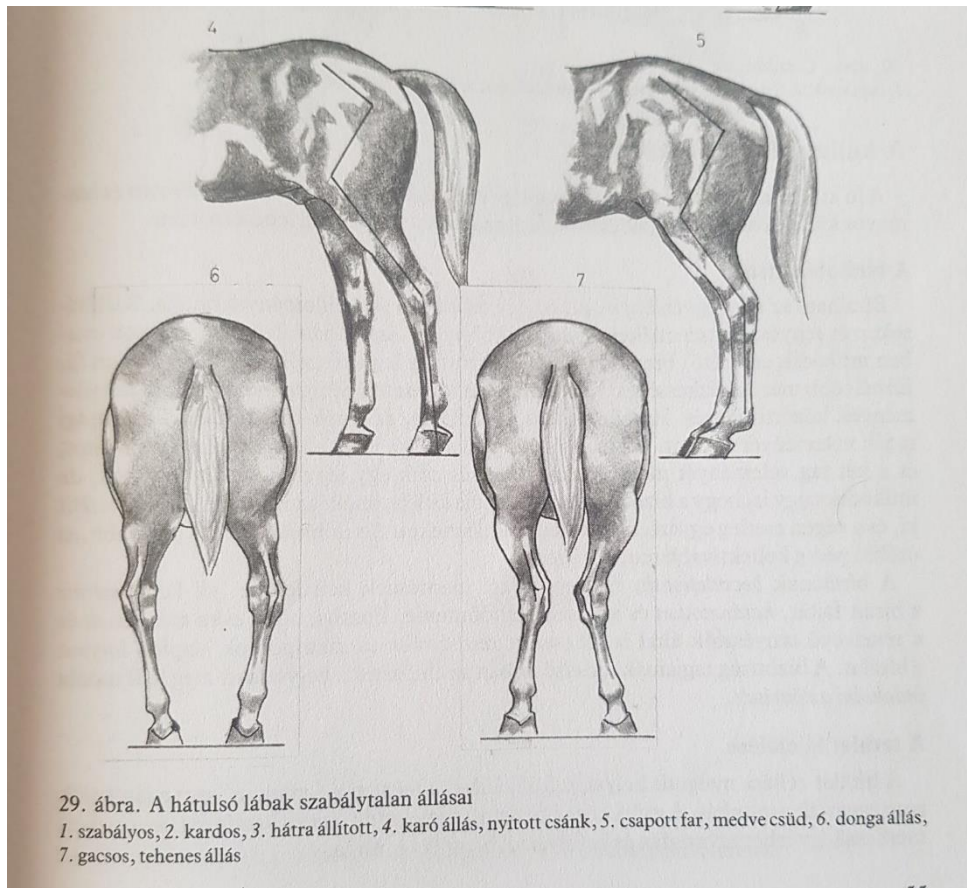

19. ábra: A kutyák előlső lábállásainak elnevezése

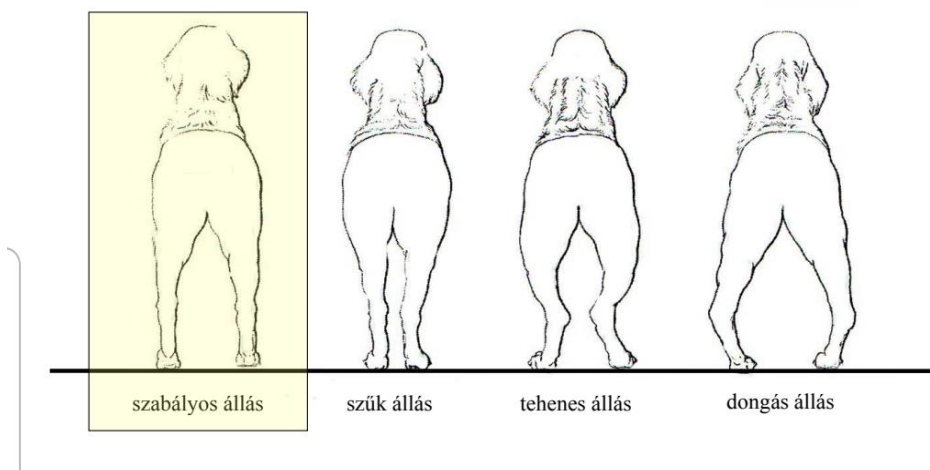
20. ábra: Lovak előlső lábállásainak elnevezése

- ***hátsó lábállás:*** akkor szabályos, ha a láb tengelyek függőlegesek, párhuzamosak. Ha a csánkok egymástól távolabb helyezkednek el akkor *dongás*, ha közelebb akkor *tehenes* lábállásról beszélünk.

21. ábra: Lovak hátsó lábállásainak elnevezése

Hátulsó végtagállások

22. ábra: Kutyák hátsó végtagállásának elnevezései

2.6 Mozgásbírálát

A mozgásbírálát során a mozgás szabályosságát, lendületét, rugalmasságát értékelik

Lovaknál lépés, ügetés bemutatása mindenképp szükséges, a további mozgásbírálát függ a hasznosítási iránytól. Ugrólovaknál szabadonugró folyosóban nézik a várható ugróteljesítményt, fogatolt lovak esetében fogatban történik a mozgás bírálata lépésben és ügetésben.

Kutyáknál a mozgás bírálata néha lépésben, de inkább csak ügetésben történik.

Mozgásbírálát során a felvezetőnek nagyon fontos szerepe van, tudása és viselkedése meghatározó.

2.6.1 A mozgásbírálát jelentősége

Bármire is tenyésztették ki az állatot, akármilyen funkcióra, ez mozgáshoz kötött. (itt elsősorban a különböző kutyafajtákról beszélünk, hiszen a lovak testalkatában fajtánként nincs akkora változatosság, mint kutyafajták esetében)

A mozgásbírálát során az állatnak olyan szabályos és lendületes mozgást kell mutatnia, amellyel meggyőzően mutatja, hogy, hogy ezt a mozgást órákon át tudná végezni. A mozgás során az esetlegesen állásban nem látható hibák mindig felszínre kerülnek. (Ez a hosszúszőrű kozmetikázott kutyáknál gyakran előfordul)

Az egyensúlyban mozgó állat könnyedén, szabadon mozog minden jármódban, a hátsó lábakból induló lendület könnyedén és hatékonyan hasznosul a mozgás során.

2.6.2 Az ideális mozgás

Energetikai szempontból ideálisnak a gazdaságos mozgást nevezzük, gazdaságos mozgásnak pedig azt, amely során az állat a *legkisebb erőfeszítéssel* jut el egyik pontból a másikba. Ez a mozgásforma biztosítja, hogy a rendelkezésre álló erőtartalmak mellett az állat a *legnagyobb távolságra* jusson el. A lehető *legnagyobb sebesség* elérésére az energiavesztéstől mentes mozgásmód segíti az állatot. Tehát ideális mozgás során az állat a legkisebb erőfeszítéssel, a legmagasabb sebesség elérésével a legnagyobb távolságot képes megtenni.

Ilyen mozgásra csak az az egyed képes, amelynek felépítése és *kondíciója* is tökéletes.

2.6.3 A kondíció

Az egyed úgynevezett készenléti állapota a feladat elvégzésére, az adott pillanatban észlelt fizikai, tápláltsági, edzettségi és egészségi és mentális állapota.

2.6.4 A korrekt mozgás végrehajtásának összetevői:

A mozgás passzív alkotóeleme a szabályos felépítésű csontos váz, amihez

- megfelelő hosszúságú végtagok kelljenek.
- szabályos szögellések (a csontok ízületekkel való egymáshoz kapcsolódása)
- erőátviteli rendszerek korrektsége (pl az ágyék), ahol ugyan nem termelődik energia, de nem is veszik el.

A mozgásrendszer aktív része az izomzat. A mozgást

- az izmok tömege és
- tónusa, a
- csontokon (inakkal) való tapadási helye határozza meg. (a tapadási hely genetikailag meghatározott, ezen változtatni nem lehet.)

A mozgás koordinációját az idegrendszer végzi

- részben perifériás (gerincvelői),
- részben tanult koordinációs mechanizmusok, melyek a környezeti hatásokra alakulnak ki. (ezért az állatoknak a szabad mozgás lehetőségét biztosítani kell!) *(forrás: Saját jegyzet a MEOESZ FCI bírói képzésén elhangzottak alapján)*

2.7 Szabályos mozgásformák a küllemi bírálat során

2.7.1 A lépés

Négyütemű mozgás, a négy végtag négy különböző időpontban ér talajt. A lépés szabályossága a többi jármód szabályosságára is utal.

2.7.2 Az ügetés

Kétütemű mozgásforma, melynek során a lépésből felgyorsuló állat négy végtagja elkezd egymással együtt mozogni, a diagonál végtagok (jobb hátsó - bal első) párban mozognak, egyszerre lendülnek és érnek talajt. Ezért két olyan fázis van, amikor talajt érés történik. (23. ábra)

Ideális ügetés esetén kutyáknál a talajtérés ugyanabba a nyomba tehát nyomból-nyomba történik (24. ábra). Ahogy ügetésben nő a sebesség, úgy közelítenek a lábak a test középvonala felé, de a végtag továbbra is egyenes marad.

A lebegő ügetés esetében mind a 4 láb a levegőben van egy rövid ideig.

A poroszkálást különleges jármódként tartják számon, melynél a mozgás során az azonos oldali lábak mozognak együtt. Általában hibaként értékelik mindkét fajnál, de vannak helyek, ahol versenyeket is rendeznek poroszkáló lovak számára.

A kutyafajták közül mindössze kettőnél megengedett és elfogadott: a bobtáinál és a fila braselironál. (A bobtáit soha nem láttam még poroszkálva felvezetni)

2.7.3 A vágta

Három ütemű mozgás. A mozgást az egyik hátsó láb indítja, ezt követi a másik hátulsó és a vele átlósan elhelyezkedő elülső végtag egyszerre, majd utoljára a másik elülső láb.

2.7.4 Az ugrás

Az ugrás ívének a magasságát az elülső lábak, az ugrás erejét, hosszát a hátulsó végtagok határozzák meg. Bírálata történhet lovas nélkül szabadonugró folyosóban, vagy lovas alatt.

2323. ábra: Nyújtott ügetés

24. ábra: ügetés – nyomból-nyomba (saját forrás)

2.8 A kültakaró - színek, jegyek és bélyegek

A színek, jegyek, és bélyegek a lovaknál elsősorban azonosítására szolgálnak, az azonosítás elsődleges szempontjai, valamint befolyásolhatják a lóról kialakított összbenyomást, esetleg fajtajelleget képviselnek. A kutyák esetében a standard mindig fajtánként határozza meg a lehetséges színeket és jegyeket.

2.8.1 A színek

A színek meghatározására a magyar nyelv gazdagságának hála, több száz szavunk van.

“ A színek azonosításban történő használatára kialakított rendszer azon alapszik, hogy három alapszín van: a pej, a fekete és a sárga. Ezekből azután különböző módosító génhatások további főszíneket alakítanak ki. “ (Bodó I. és Novotni P. 2011)

A három alapszínen túl vannak főszínek, színváltozatok, színárnyalatok, színállapotok is. Mindkét fajnál előfordul, hogy egy-egy különlegesebb szín „felkapottá” válik, kutyáknál sajnos ez további problémákat eredményezhet. Kutyáknál mindig a standard határozza meg, hogy adott fajtán belül milyen szín lehetséges és megengedett. De összességében a fajon belül szinte bármilyen szín, színváltozat előfordulhat, egyszínű fekete (briard), fehér (kuvasz), barna (labrador retriever), zsemlesárga (magyar vizsla), kék (dog), csíkos (boxer, dog), pöttyös (dalmata), foltos (bulldog).

A fajtastandardban kizáró oknak említett színekhez gyakran kapcsolódik valamilyen genetikai vagy egészségügyi probléma (pl kék vagy izabella színű dobermann), illetve nem véletlen, hogy két blue merle színű kutya párosítása kerülendő. (pl. Skót juhászkutya).

Lovak esetében egyre gyakrabban látni olyan hirdetést, ahol minden más információt megelőző az állat „különleges színe”. Ez nem jó irány, hiszen ahogy a régi mondás is tartja: A jó lónak nincsen színe.

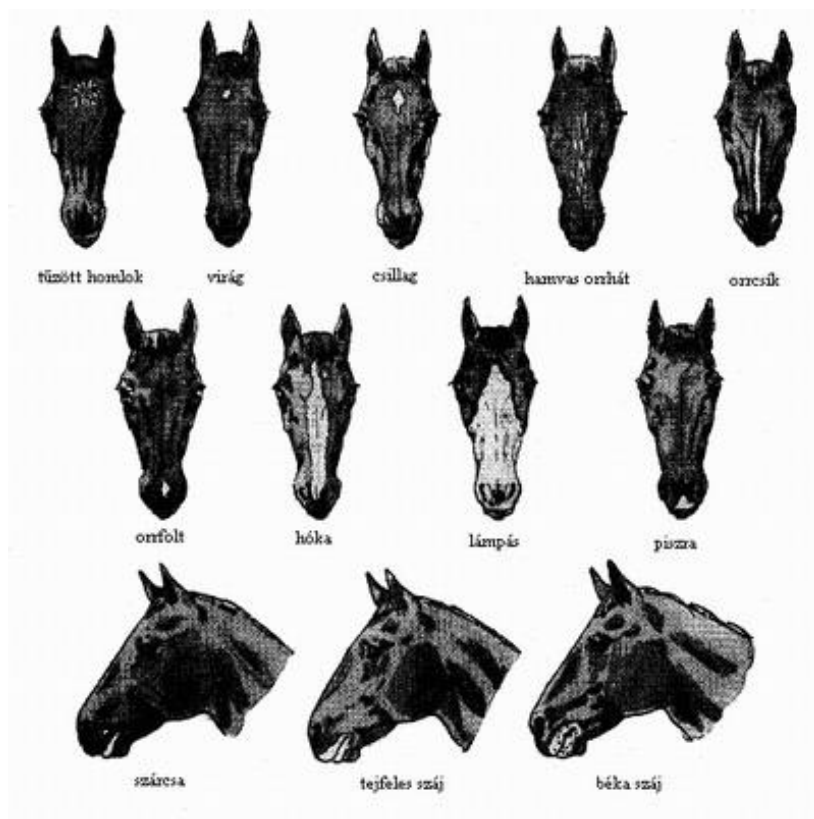
24. ábra: Pöttyözött kutya

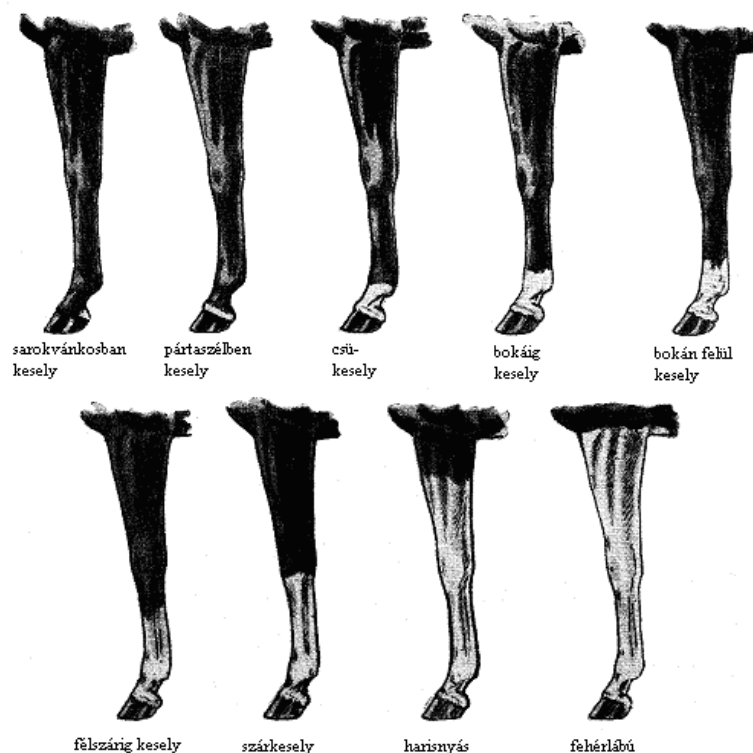
25. ábra: Pöttyözött ló

2.8.2 A jegyek

Lovaknál elsősorban a fejen (27. ábra) és a lábakon (28. ábra) előfordulhatnak szabályos vagy szabálytalan alakú fehér jegyek, amelyeket formájuk alapján különböző elnevezéseket kaptak. (a fejen csillag, virág, hóka, pizsra, szárcsa stb, a lábakon csüdben, bokáig, szárban kesely stb)
Ezen külső jegyek segítségével a lovakat akár azonosítani is lehet.

26. ábra A lovak fején lévő jegyek elnevezései (forrás: <https://tudasbazis.sulinet.hu>)

27. ábra: A lovak lábain lévő jegyek elnevezései (forrás: <https://tudasbazis.sulinet.hu>)

Sok kutyafajtában szintén előfordulnak jegyek, általában a fejen, mellkason, lábakon. Ezek egy része megengedett (pl. ausztrál pásztorkutya), esetleg kívánatos, de nem baj ha nincs (pl. sheltie), máshol a standard kifejezetten előírja a jegyeket, méretét, azok elhelyezkedését és alakját (pl. gordon szetter). A jegyek lehetnek fehérek (pl. Berni pásztorkutya), és lehetnek cser színűek (pl. Berger de Beauce).

A kutyák jegyei azonban nem szolgálnak, nem szolgálhatnak az egyed azonosítására, azok standardban meghatározott formája és elhelyezkedése miatt.

28. ábra: Beauceron család (Forrás: Leczki Sarolta)

29. ábra: újszülött Berni pásztorkutyák (Forrás: <https://maglod-falvi.hu/wp-content/uploads/2021/04/bernese-mountain-dog-puppies.jpg>)

2.8.3 A bélyegek

A lovon a bélyegek helye, elhelyezkedése és formája egyértelműen az állat azonosítását szolgálják. Ezek általában sütéssel, ritkábban fagyasztással kerülnek rájuk. Kutyáknál ilyesmi értelemszerűen nincsen, régebben a fülbe illetve a haskorcba történt tetoválási számmal oldották meg az azonosítást.

A mikrochip megjelenésével ezek az azonosítók a kutyáknál teljesen eltűntek, lovaknál nagyon is használatban vannak.

3. Következtetések, javaslatok

Amint látjuk, a lovak és a kutyák küllembírálata során sok hasonlóságot felfedezhetünk. Mindkét fajnál a fajták kialakulásának elsődleges szempontja a használhatóságuk volt. A lovak használhatósága leginkább izomerejükhöz fűződik, míg a különböző kutyafajták kialakításának elsődleges célja egy adott feladat legjobb elvégzésére irányult.

Az urbanizációval azonban a gazdasági állatok nagyüzemi tenyésztésével, az általános gépesítéssel, a vadászat technikai fejlődésével a kutyák eredeti feladataira – a használhatóságra való tenyésztése háttérbe szorult. A kutyatenyésztés célja is megváltozott, és a kutyát tenyésztő- szaporító emberek célja is megváltozott. Amelyik fajtában megmaradt a használati érték, pl. a német juhászkutyánál, vagy a retrievereknél, - ott a munka és a kiállítási vonal erősen kettévált.

A lovak nagyobb részének tenyésztése napjainkban továbbra is a használhatóságuk alapján történik (csak más lett az elsődleges szempont). Ezért érdekes látni, hogy van példa a kutyáknál több fajtában is tapasztalható kettéválásra a lovak esetében is. Az arab telivér lovak tenyésztése is több irányba specializálódott és ezek az irányok egyre inkább eltávolodnak egymástól. A “munka”irányzat lovai küllemre egyre kevésbé hasonlítanak arab lóra, a “küllemre” tenyésztett egyedek épp olyan show kiállításokra járnak, mint a kutyásoknak rendezett dogshowk ahol a felvezetett állatok mellett a külsőségek is nagy hangsúlyt kapnak - látványos terület, látványos profi felvezetés. Az ilyen kiállítások társadalmi, társasági események, ezek minden hasznos és káros elemével együtt *(forrás: internet7)*

Szépség vagy funkció?

Szintén a kutyáknál tapasztalt helyzetet alapul véve figyelembe kell vennünk azt, hogy a csak “szépségre” való tenyésztésben az ember könnyen túlzásokba eshet, még erősebb szögelléseket, még rövidebb lábakat, rövidebb arcot, még extrémebb külsőt szeretne. A csupán bizonyos külső tulajdonságokra fókuszáló tenyésztésnek veszélyei azután különböző betegségekben, akár önálló szaporodásra képtelen egyedekben manifesztálódhatnak. Az angol bulldog mai felépítésének köszönhetően sem párosodni, sem elleni nem tud önállóan, szaporítása mesterséges termékenyítéssel és császármetszéssel történik. Ezen felül számos más problémás terület is van: bőrbetegségek szemproblémák, légzési nehézségek.... Hogyan tudná egy mai bulldog ellátni azt a feladatát, ami miatt a XIII. században kialakult?

Lovak esetében nincsenek olyan fajták, amelyek ilyen fokú abnormalitásokkal küzdenek, és én nem gondolom, hogy a lovak tenyésztése bármikor ilyen fordulatot venne. A tartási körülményeik, az áruk, és legfőképp a hosszú vemhességi idő utáni utódszám miatt nem várható, hogy az átlagemberek tömegesen tenyészzenek “divatos” de az emberi gondoskodás nélkül önálló életre képtelen lovat, megélhetési forrásként tekintve rájuk.

Szépség ÉS funkció!

A domesztikáció során a vad ősökől létrejött faj, fajták küllemének alakulása a használhatóságukat tükrözi. Napjainkban az értékmérő tulajdonságok megváltozásával a küllemi tényezők hangsúlyosabb szerepet kapnak. Ez nem kell hogy hátrány legyen, a szépség keresése a formákban egyidős az emberiséggel.

A szépség keresése (kergetése?) során azonban soha ne feledkezzünk meg arról, hogy ezek az állatok nem a mi szórakoztatásunkra születtek, a tenyésztésük komoly felelősség. A küllemet bírálóknak és a tenyésztőknek is nagy figyelemmel kell lenniük arra, hogy a külső és a belső értékmérő tulajdonságok mindenkor összhangban legyenek.

4. Összefoglalás

Dolgozatom célja elsősorban a bírálati szempontok és bírálati módszerek bemutatása volt mind a kutyák mind a lovak bírálata során. Nem tértem ki minden területre, inkább a két faj bírálatának hasonlatosságait emeltem ki, a hasonló bírálati rendszereket, a kiállítás hasonló külsőségeit, a hasonló elnevezéseket.

Mindkét faj már évezredekkel ezelőtt csatlakozott az emberhez, szaporodásukat először a környezeti hatások, napjainkban pedig szinte teljes mértékben az ember határozza meg. A tenyésztésük elsősorban a munkakészség, a teljesítmény alapján folyt, de ezen értékmérők mellett mindenkor szerepet játszott a küllemi formák értékelése is. A küllem, a külső bírálat napjainkra a kutyafajták nagy részénél elsődleges értékmérő tulajdonsággá vált és a lovak küllemi értékelése is egyre nagyobb szerepet kap, de náluk jellemzően még mindig a munkakészségük – elsősorban a különböző lovassportokra való alkalmasságuk – kiválasztásuk elsődleges szempontja.

A küllemi bírálat helyszíne nagyon hasonló, kutyáknak rendezett kisebb létszámú (kb 100-120 kutya) klubkiállítások helyszíne gyakran egy lovardához tartozó füves pálya.

A küllemi bírálatok – kiállítások már nem csak vagy nem mindig csak az állatok tenyésztéséről tenyészértékének meghatározásáról szólnak, hanem társadalmi és társasági eseményekké váltak.

A küllemi bírálat célja nem a hibakeresés, a bírálat alatt az állat fejlettségét, nemi jellegét, kondícióját arányosságát, a testrészek egymáshoz viszonyított helyzetét figyelik meg. A küllemi bírálat alatt a test alakulásának értékelése során azokat a küllemi jegyeket kell bírálni kiemelten, amelyeknek a faj, a fajta kialakulásában elsődleges szerepe van. A bírálat adatainak feljegyzésére a küllemi bírálati lapok szolgálnak, melyek többfélék lehetnek, ez függhet a kiállítás típusától, az állat hasznosításától és fajtájától. A bírálati lapokon feljegyzett minősítések és értékelések nem minden esetben képviselnek tenyészértéket!

A küllemi bírálat során kiemelt jelentősége van a mozgás bírálatának is. A mozgás alapja a korrekt anatómia, a megfelelő izomzat és idegrendszer. Mindkét fajnál a rugalmas, tértnyerő, lendületes mozgás a kívánatos, függetlenül a fajtától.

Az esetleges anatómiai, vagy mozgáshibák bírálók általi felismerése segítheti a tulajdonost később az állattal való további lehetőségek kiaknázásában akár a sportban, akár a tenyésztés során a párosítási tervek megalkotásában.

Az állatok külleme és a használhatóságuk közötti összefüggések nyilvánvalóak, a küllemi sajátosságokból az állat használati értékre tudunk következtetni.

A két faj házasítása során kialakult szelekciós szempontok az idők során változtak, és bizonyos esetekben a külső értékmérő tulajdonságok hangsúlyosabbakká váltak, melyek gyakran nem a fajta érdekét szolgálják, hanem az ember „alkotásvágyának” mozgatórugói.

Az állataink tenyésztése során törekednünk kell arra, hogy csak egészséges, megfelelő küllemű, jó idegrendszerű egyedeket vonjunk tenyésztésbe, megőrizve a faj és a fajták létrejöttének eredeti célját.

5. Irodalom jegyzék

1. Bodó I. - Hecker W. (1998) Lótenyésztők kézikönyve 3. kiadás, Mezőgazda kiadó, Budapest. p.21, p.46, p.59,
2. Bodó I. és Novotni P. (2011): Színek és lovak, Agroinform kiadó, Budapest. p.15
3. Novotni P. (2009): A ló küllemi bírálata. Pro-Book könyvkiadó, Debrecen p.7, p.11, p.101, p.102
4. Raber, H. (1995): Kutyaajták enciklopédiája.1.kötet, Pesti Szalon Könyvkiadó, Budapest. p.10)
5. Sárkány P. – Ócsag I. (1987): Magyar kutyaajták. Mezőgazdasági kiadó, Budapest. p.14

5.1 Internetes források

1. <https://akitakennel.hu/standard> (2023.04.27)
2. https://www.citatum.hu/szerzo/James_Powell/3 (2023.04.28)
3. <https://www.akutyanyemolvassa.hu/index.php/2022/06/12/kinologiai-szervezetek-magyarorszagon-2-resz/> (2023.04.04)
4. https://epa.oszk.hu/03000/03018/00194/pdf/EPA03018_honismeret_2006_03_055-058.pdf (2023.03.10)
5. <https://szurcsapespenna.hu/tattersall/> (2023.04.04)
6. <https://magyarmudi.weebly.com/tenyszemle.html> (2023.04.27)
7. https://arablo.hu/letoltesek/2011-09/el_nabila_b.pdf (2023.04.18)

5.2 Ábrák forrásai

- 1.ábra: Császár Vera 2023
- 2.ábra: <https://www.akutyanyemolvassa.hu/wp-content/uploads/2022/06/2-1900-kiallitas-1536x432.png> (2023.04.07)
- 3.ábra: https://szurcsapespenna.hu/wp-content/uploads/2018/05/tattersall_NEW-1024x637.jpg (2023.04.07)
- 4.ábra: Novotni P. (2009) A ló küllemi bírálata . Pro-Book könyvkiadó, Debrecen p.104
- 5.ábra: Novotni P. (2009) A ló küllemi bírálata . Pro-Book könyvkiadó, Debrecen p.107
- 6.ábra: Novotni P. (2009)A ló küllemi bírálata . Pro-Book könyvkiadó, Debrecen p.109
- 7.ábra: Novotni P. (2009)A ló küllemi bírálata . Pro-Book könyvkiadó, Debrecen p.110
- 8.ábra: Francia Pásztorkutya Klub bírálati lapja (2023)
- 9.ábra: Saját forrás (2019)

- 10.ábra: Saját forrás (2021)
11. ábra: Saját fotó (2016)
- 12.ábra <https://9001cdb8b4.cbaul-cdnwnd.com/edd8a25c47301ae9b27b936818cd8f58/200000078-a3e70a5c04/fonas3.jpg>
(2023.04.10)
- 13.ábra: Saját fotó (2023)
14. ábra: Saját fotó(2023)
- 15.ábra: <https://idesuss-kennel.hu/wp-content/uploads/DSC07021.jpg> (2023.04.10)
- 16.ábra: Saját fotó (2009)
- 17.ábra: Bodó I. - Hecker W. (1998): Lótenyésztők kézikönyve, Mezőgazda kiadó, Budapest.
p.51
- 18.ábra: A MEOESZ FCI bírónépzésének anyagából (2022)
- 19.ábra: Zöldág L. (1998): A kutya tenyésztése és egészségvédelme. Mezőgazda kiadó, Budapest.
p. 88
- 20.ábra: Bodó I. - Hecker W. (1998): Lótenyésztők kézikönyve, Mezőgazda kiadó, Budapest.
p.54
- 21.ábra: Bodó I. - Hecker W. (1998) Lótenyésztők kézikönyve, Mezőgazda kiadó, Budapest. p.55
- 22.ábra: https://www.kutyaegeszseg.hu/wp-content/uploads/2018/04/Kutyaeg%03%A9szs%03%A9g.hu-a_kutya_anatomiaja.pdf
(2023.04.20)
- 23.ábra: Saját fotó (2013)
- 24.ábra: <http://www.pitypoty.gportal.hu/portal/pitypoty/image/news/1298750443.jpg>
(2023.03.30)
- 25.ábra: <https://i.pinimg.com/564x/b8/73/b0/b873b0a2fc685b644b7d54b0cce99870.jpg>
(2023.04.12)
- 26.ábra <https://i.pinimg.com/564x/3f/bf/a8/3fbfa8e641c514b1658d4eb73aebbd42.jpg>
(2023.04.10)
- 27.ábra: <https://cms.sulinet.hu/get/d/896b4264-c5d0-4391-83d8-674073c470ec/1/6/b/Normal/M-6-295kep-normal.jpg> (2023.04.10)
- 28.ábra: <https://cms.sulinet.hu/get/d/8a661d27-ce6d-4688-8ecd-318f901534f5/1/6/b/Large/M-6-296kep-nagy.png> (2023.04.10)
- 29.ábra Leczki Sarolta (2023)
- 30.ábra: <https://maglod-falvi.hu/wp-content/uploads/2021/04/bernese-mountain-dog-puppies.jpg> (2023.04.09)

NYILATKOZAT

Alulírott FIRLE KRISTINA, a Magyar Agrár- és Élettudományi
Egyetem, GEORGIKON Campus,
MÉNÉSGAZDA FOL szak nappali/levelező* tagozat
végzős hallgatója nyilatkozom, hogy a dolgozat saját munkám, melynek elkészítése során a
felhasznált irodalmat korrekt módon, a jogi és etikai szabályok betartásával kezeltem
Hozzájárulok ahhoz, hogy Záródolgozatom/Szakdolgozatom/Diplomadolgozatom egyoldalas
összefoglalója felkerüljön az Egyetem honlapjára és hogy a digitális verzióban (pdf
formátumban) leadott dolgozatom elérhető legyen a témát vezető Tanszéken/Intézetben,
illetve az Egyetem központi nyilvántartásában, a jogi és etikai szabályok teljes körű betartása
mellett.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem*

Kelt: 2023 év 04 hó 28 nap

Firle Kristina
Hallgató

NYILATKOZAT

A dolgozat készítőjének konzulense nyilatkozom arról, hogy a Záródolgozatot/Szakdolgozatot/Diplomadolgozatot áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A Szakdolgozatot/Diplomadolgozatot záróvizsgán történő védeésre javaslom / nem javaslom*.
A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem*

Kelt: Keszthely, 2023. *április 15.*

Dr. Bartos Ádám Sándor
Belső konzulens